

Rådet for Grøn Omstillings input til EU's kommende lovforslag for et bæredygtigt fødevarer system

Det er et af hovedinitiativerne i EU's Farm to Fork-strategi, at der skal udarbejdes en samlet lovgivningsramme om fødevarer systemet, kaldet Legislative Framework for Sustainable Food Systems og forkortet FSFS. Ifølge planen vil kommissionen fremlægge deres forslag til lovgivningsrammen inden udgangen af 2023. Forslaget skal derefter behandles i Europa-Parlamentet og i Rådet. Formålet med FSFS er at fremskynde og lette overgangen til bæredygtige fødevarer systemer ved at skabe politisk sammenhæng på fødevarer området i EU og i medlemsstaterne. Ambitionen er at integrere bæredygtighed i alle fødevarer relaterede politikker og at styrke fødevarer systemets robusthed. Dette papir er Rådet for Grøn Omstillings bud på elementer, som bør indgå i EU's kommende, samtlende lovgivningsramme om fødevarer systemet, FSFS. Vores bud er samlet under syv overskrifter:

1. Produktionsleddet er afgørende for omstilling af EU's fødevarer system
2. Fødevarer systemet skal løfte sin del af de vedtagne miljømål
3. EU's landbrugsstøtte bør indgå i ny lovgivning om fødevarer systemet
4. Fossilfri forsyningssikkerhed for nødvendige næringsstoffer i landbruget
5. Bæredygtige fødevarer valg skal være attraktive, tilgængelige og billigere
6. Understøt overgangen til mere plantebaseret fødevarer produktion
7. Indfør klare, tidsbestemte, bindende mål og et pålideligt tilsyn

1. Produktionsleddet er afgørende for omstilling af EU's fødevarer system

Det er en global, bunden opgave at forsyne den voksende verdensbefolkning med sunde og attraktive fødevarer. Det er samtidig en bunden opgave at øge biodiversitet lokalt og globalt og at reducere udledninger af drivhusgasser, næringsstoffer og miljøfremmede stoffer, så de planetære grænser respekteres. Både fødevarer forsyning og miljøkriser er tæt knyttet til fødevarer systemet. Derfor er FSFS vigtig lovgivning og en mulighed for at arbejde for et bæredygtigt fødevarer system. Farm to Fork-strategien har sat ambitiøse mål for FSFS. Det er mål, der kalder på systemiske ændringer og på, at bæredygtighed tænkes ind på alle niveauer og led i fødevarer systemet.

Rådet for Grøn Omstilling arbejder med det udgangspunkt, at fødevarer systemet skal udfylde sin funktion indenfor de planetære grænser. Det betyder konkret, at der skal fokus på produktionsleddet i FSFS.

2. Fødevarer systemet skal løfte sin del af vedtagne miljømål

Legislative Framework for Sustainable Food Systems skal sikre, at fødevarer systemet løfter sin del af de miljømål, som EU og medlemslandene har tilsluttet sig, så aftalerne

overholdes – bl.a. vandrammedirektivet, mål for beskyttet natur og mål for drivhusgasser.

3. EU's landbrugsstøtte bør indgå i ny lovgivning om fødevarer systemet

Legislative Framework for Sustainable Food Systems bør sikre en omlægning af EU's landbrugsstøtte. Den direkte støtte, som udbetales per hektar landbrugsjord, skal udfases i et tempo, der sikrer nødvendig omstilling uden at trække tæppet væk under landbrugeres økonomi. Støtten skal hænge sammen med indsatser og dyrkningsmetoder, som sikrer offentlige goder såsom rent vand og luft, biodiversitet og et stabilt klima. Derfor skal tilskud i højere grad afhænge af, om bedriften overholder miljøkrav, og støtten øges ved dyrkningspraksis, der bidrager positivt til natur, miljø og klima, så landbruget opererer inden for planetære grænser og lever op til klimakrav, vandrammedirektiv og sikring af biodiversiteten.

4. Fossilfri forsyningsikkerhed for nødvendige næringsstoffer i landbruget

Legislative Framework for Sustainable Food Systems skal bidrage til at sikre, at EU har fossilfri forsyningsikkerhed for nødvendige næringsstoffer i landbruget og prioritere cirkularitet i forvaltningen af næringsstoffer i landbruget og fødevarer systemet.

5. Bæredygtige fødevarer skal være attraktive, tilgængelige og billigere

Legislative Framework for Sustainable Food Systems bør fastsætte rammer for det miljø, der er omkring fødevarerforbrug fx i form af pris, tilgængelighed, samfundsnormer og reklamer mm., så bæredygtige fødevarer bliver attraktive, lettere, billigere og socialt acceptable for forbrugerne. Rammerne skal understøtte forbrugere i at vælge mere sunde og bæredygtige fødevarer, herunder at vælge plantebaseret frem for animalsk.

6. Understøt overgangen til mere plantebaseret fødevarerproduktion

Legislative Framework for Sustainable Food Systems skal skubbe europæisk og dansk fødevarerproduktion i en grønnere retning. Landbrug dækker mere end 60 % af Danmarks landareal og gør Danmark til Europas mest intensivt dyrkede land, og landbrugssektoren står for mere end 25 % af de danske drivhusgasudledninger - en andel, der vil stige, efterhånden som vi reducerer i andre sektorer.

Især Danmarks animalske produktion lægger beslag på arealer til foderdyrkning, er afhængig af store eksterne input som foder og kunstgødning og udleder drivhusgasser og næringsstoffer langt over miljøets tålegrænser. Det skaber miljøproblemer fx i vandmiljøet, hvor kun fem procent af danske kystvande er i god økologisk tilstand. Alligevel forventes antallet af husdyr i Danmark at stige frem mod 2030ⁱⁱ.

Den udvikling skal ændres ved at:

- understøtte overgangen fra animalsk til mere plantebaseret fødevarerproduktion og en reel ressource- og arealeffektiv fødevarerproduktion
- fremme importuafhængig og cirkulær anvendelse af næringsstoffer i landbruget

- fremme intelligent brug af biogas- og pyrolyseteknologi, som sikrer nyttiggørelse af de indeholdte næringsstoffer
- fremme investeringer i og udvikling af fødevarer af planteproteiner og alternative proteiner samt definere standarder for næste generation af bæredygtige fødevarer
- fastholde muligheder for mindre og mellemstore landbrug og lokal produktion af fødevarer

7. Indfør klare, tidsbestemte, bindende mål og et pålideligt tilsyn

Legislative Framework for Sustainable Food Systems skal indføre klare, tidsbestemte og juridisk bindende mål og et pålideligt tilsyn som kan dokumentere fremskridt.

ⁱ EU's infoside hentet 10032023 på https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy/legislative-framework_en

ⁱⁱ Energistyrelsen 2022, Klimastatus og -fremskrivning 2022 (KF22): Landbrugsprocesser. Hentet 10032022 på https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Basisfremskrivning/kf22_sekternotat_10b_landbrugsprocesser.pdf